

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ
Δ/ΝΣΗ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΖΩΙΚΩΝ ΥΠΟΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Αθήνα, 29 Μαΐου 2023

Αρ.Πρωτ. : 628/162633

Ταχ. Δ/νση : Βερανζέρου 46
Ταχ. Κώδικας : 104 38, Αθήνα
Πληροφορίες : Δ.Παπανικολάου
Τηλ. : 210 2125710
Email : dpapanikolaou@minagric.gr

ΠΡΟΣ :
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

- 1) Δνση Κτηνιατρικής
- 2) Δνση Κτηνιατρικής ΜΕ Θεσ/νίκης
- 3) ΔΑΟΚ ΠΕ Πέλλας

ΚΟΙΝ:

- 1) **Εντός ΥΠΑΑΤ**
  - α) Δνση Υγείας Ζώων
  - β) Δνση Ζωοτροφών & Βοσκήσιμων Γαιών
- 2) **Περιφέρειες Χώρας**
Δνσεις Κτηνιατρικής

ΘΕΜΑ: Εκτροφές εντόμων για χρήση ως ζωοτροφή

Μετά την ενημέρωση και διερεύνηση από τη Δνση Ζωοτροφών του ΥΠΑΑΤ, αναφορικά με την ύπαρξη εκτροφών εντόμων για χρήση ως ζωοτροφή και σύμφωνα με τις σχετικές εκθέσεις των Εποπτών Κυκλοφορίας Ζωοτροφών των ΔΑΟΚ Θεσσαλονίκης και Πέλλας, επισημαίνεται ότι:

Στην ευρύτερη περιοχή της ΠΕ Θεσσαλονίκης, υφίσταται επιχείρηση που εκτρέφει: α) έντομα των ειδών *Tenebrio molitor* και *Zorhobas morio* που χρησιμοποιούνται για τη διατροφή ζώων ζωολογικού κήπου στην Ελλάδα και το εξωτερικό και β) κατσαρίδες Red Runners (*Blatta Lateralis/Shelfordella tartara*) & κατσαρίδες Dubia Roaches (*Blattica Dubia*) που χρησιμοποιούνται μόνο για πειραματικούς σκοπούς σε συνεργασία με το ΑΠΘ.

Στην περιοχή της ΠΕ Πέλλας, αναφέρεται επιχείρηση που επίσης εκτρέφει έντομα σε πειραματική εφαρμογή και προς το παρόν δεν ασκεί εμπορική δραστηριότητα. Στόχος της εταιρείας είναι η μελλοντική χρήση εντόμων ως συμπλήρωμα διατροφής ζώων και των υποπροϊόντων της εκτροφής ως λίπασμα/εδαφοβελτιωτικό.

Συνεπώς με αφορμή το ενδιαφέρον ορισμένων επιχειρήσεων για χρήση εκτρεφόμενων εντόμων ως ζωοτροφή ή λίπασμα, σας επισημαίνουμε τις σχετικές νομοθετικές απαιτήσεις, σύμφωνα με τη νομοθεσία της υγείας των ζώων, των ζωοτροφών και των ζωικών υποπροϊόντων:

Σύμφωνα με τη νομοθεσία της υγείας των ζώων, Κ.429/2016 και εγκύκλιος 345351/6.10.1997, οι εκτροφές εντόμων θα πρέπει να καλύπτουν γενικές υγειονομικές απαιτήσεις και να λαμβάνουν έναν αριθμό καταχώρησης.

Αναφορικά με τη νομοθεσία των ζωοτροφών (ενημέρωση από τη Δνση Ζωοτροφών), σημειώνεται ότι τα «ζωντανά χερσαία ασπόνδυλα» περιλαμβάνονται στο Κεφάλαιο 9 του Καν. (ΕΚ) 68/2013 (κατάλογος Α' υλών ζωοτροφών). Στο εν λόγω κεφάλαιο αναφέρονται οι πρώτες ύλες ζωοτροφών που ανήκουν στην κατηγορία «Προϊόντα χερσαίων ζώων και προϊόντα αυτών» και ο νομοθέτης θέτει ρητά για τις πρώτες ύλες που περιλαμβάνονται σε αυτό ότι «Οι πρώτες ύλες ζωοτροφών που αναφέρονται στο παρόν κεφάλαιο πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1069/2009. Στην ονομασία των πρώτων υλών ζωοτροφών πρέπει να προστίθεται η ένδειξη σύμφωνα με το παράρτημα X ή το παράρτημα XIII του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 142/2011 ή το παράρτημα IV του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 999/2001 για τη διευκρίνιση των ειδικών απαιτήσεων και σαφής προσδιορισμός όσον αφορά τους περιορισμούς χρήσης σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 999/2001.»

Αναφορικά με τη νομοθεσία των ζωικών υποπροϊόντων:

Τα χερσαία ασπόνδυλα, μεταξύ αυτών και τα έντομα, εκτός από τα είδη που είναι παθογόνα για τον άνθρωπο ή τα ζώα, ανήκουν στην κατηγορία 3 (Κ.1069/2009, άρθρο 10, σημείο β).

Τα χερσαία ασπόνδυλα/έντομα ως υλικά κατηγορίας 3, μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε ως ζωοτροφή για εκτρεφόμενα ζώα και για ζώα συντροφιάς είτε ως λίπασμα/εδαφοβελτιωτικό **μετά από μεταποίηση** (Κ.1069/2009, άρθρο 14, σημείο δ).

Χρήση εκτρεφόμενων εντόμων ως ζωοτροφή

Τα είδη των εκτρεφόμενων εντόμων που επιτρέπονται να χρησιμοποιηθούν, μετά από μεταποίηση, για την παραγωγή ζωοτροφών **για εκτρεφόμενα ζώα εκτός των γουνοφόρων ζώων** (Κ.142/2011, Παράρτημα X) είναι:

i) μαύρη μύγα των απορριμμάτων *Hermetia illucens* και κοινή οικιακή μύγα *Musca domestica*·
ii) μεγάλο σκαθάρι των αλεύρων *Tenebrio molitor* και μικρό σκαθάρι των αλεύρων *Alphitobius diaperinus*·
iii) οικοδίατος γρύλλος *Acheta domesticus*, στικτός μαύρος γρύλλος *Gryllodes sigillatus* και αγροδίατος γρύλλος *Gryllus assimilis* και iv) μεταξοσκώληκας *Bombyx mori*.

Οι ειδικοί όροι για την παραγωγή και χρήση μεταποιημένης ζωικής πρωτεΐνης από έντομα για τη διατροφή ζώων υδατοκαλλιέργειας, πουλερικών και χοιροειδών προβλέπονται στον Κ.999/2001, Παράρτημα IV, Κεφάλαιο IV, Τμήμα ΣΤ.

Χρήση κόπρου εντόμων ως οργανικό λίπασμα/εδαφοβελτιωτικό

Κόπρος εντόμων είναι το μείγμα περιττωμάτων που προέρχονται από εκτρεφόμενα έντομα, το υπόστρωμα σίτισης, τμήματα εκτρεφόμενων εντόμων, νεκρά αυγά, και με περιεκτικότητα σε νεκρά εκτρεφόμενα έντομα όχι μεγαλύτερη από 5 % κατ' όγκο και όχι μεγαλύτερη από 3 % κατά βάρος (Κ.142/2011, Παράρτημα I, σημείο β1).

Η παραγωγή οργανικού λιπάσματος/εδαφοβελτιωτικού από κόπρο εντόμων θα πρέπει να πληρεί τις υγειονομικές απαιτήσεις που αναφέρονται στο Παράρτημα XI του Κ.142/2011.

Παρεκκλίσεις ως προς τη χρήση των εκτρεφόμενων εντόμων

Κατά παρέκκλιση και μετά από έγκριση της αρμόδιας αρχής, τα χερσαία ασπόνδυλα/έντομα μπορούν να χρησιμοποιούνται για **ειδικούς σκοπούς σίτισης** (σίτιση ζώων ζωολογικού κήπου) ή για **ερευνητικούς σκοπούς** (Κ.1069/2009, άρθρο 16, σημεία β) και γ).

Οι όροι και οι προϋποθέσεις έγκρισης αναφέρονται στα άρθρα 17 και 18 του Κ.1069/2009 και στα άρθρα 11 και 13 και στο Παράρτημα VI του Κ.142/2011.

Κατόπιν των ανωτέρω, οι προαναφερόμενες εκτροφές με τα συγκεκριμένα είδη εντόμων, δύνανται να χρησιμοποιήσουν τα εκτρεφόμενα έντομα, κάνοντας χρήση των παρεκκλίσεων για ειδικούς σκοπούς σίτισης (π.χ. σίτιση ζώων ζωολογικών κήπων) ή για πειραματικό/ερευνητικό σκοπό, αφού γίνουν οι ακόλουθες ενέργειες:

α) καταχώρηση των εκτροφών εντόμων, λαμβάνοντας έναν κωδικό μορφότυπο σύμφωνα με την εγκύκλιο («σκούπα») της Δνσης Υγείας των Ζώων με αρ.πρωτ.345351/6.10.97, επικαιροποιημένο ως προς τον κωδικό αριθμό του νομού, κατόπιν συμμόρφωσης με τις γενικές υγειονομικές απαιτήσεις που προβλέπονται στον ευρωπαϊκό κανονισμό Κ.429/2016 για την υγεία των ζώων (“Animal Health Low”)

β) καταχώρηση των παραληπτών εντόμων (π.χ. ζωολογικός κήπος) ως χρήστες ειδικού σκοπού σίτισης ή ως χρήστες για ερευνητικό σκοπό (π.χ. Πανεπιστήμιο), σύμφωνα με το άρθρο 5 της ΥΑ612/118658/2020, κατόπιν συμμόρφωσης με τις υγειονομικές απαιτήσεις που προβλέπονται στους ευρωπαϊκούς κανονισμούς Κ.1069/2009 και 142/2011 για τα ζωικά υποπροϊόντα.

Στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνιση.

Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ

Σ.Ντουντουνάκης